

میلسپو در ایران

۲۰ بهمن ۱۳۹۳ ساعت ۱۷:۳۱

روز ۱۹ بهمن ۱۳۲۱ دکتر میلسپو برای اداره امور مالی ایران وارد تهران شد. وی طی سالهای ۱۳۰۱ تا ۱۳۰۴ نیز جزو هیأت کارشناسان مالی آمریکا در ایران فعالیت کرد.

روز ۱۹ بهمن ۱۳۲۱ دکتر میلسپو برای اداره امور مالی ایران وارد تهران شد. وی طی سالهای ۱۳۰۱ تا ۱۳۰۴ نیز جزو هیأت کارشناسان مالی آمریکا در ایران فعالیت کرد.

آرتور چستر میلسپو (Chester Arthur) روز اول مارس ۱۸۸۳ م، در مزرعه‌ای واقع در پنج مایلی شهر «اگوستا» (Augusta) در ایالات میسیگان متولد شد. دوره دبیرستان را در شهر «اگوستا» در سال ۱۹۰۲ به پایان رساند. در سال ۱۹۰۸ درجه لیسانس از کالج «آلبیون» (college Albion)، در سال ۱۹۱۰ درجه فوق لیسانس از دانشگاه ایلی نویز و بالاخره در سال ۱۹۱۲ درجه دکترای خود را (پی . اچ . ای) در رشته «اقتصاد» از دانشگاه معروف «جان‌هاپکینز» دریافت داشت (بعدها در سال ۱۹۳۹ یک درجه دکترای افتخاری حقوق نیز از طرف دانشگاه ایلی نویز به او اعطا شد. از سال ۱۹۱۲ به عنوان استاد علوم سیاسی در کالج «ویت من» (college Whitman) واشنگتن و از سال ۱۹۱۷ در سمت دانشیار علوم سیاسی دانشگاه «جان‌هاپکینز» به کار پرداخت. در اواخر سال ۱۹۱۸ در وزارت خارجه آمریکا استخدام شد و به عنوان مشاور درجه چهارم در امور اقتصادی نفت مشغول به کار گردید و در همین سمت بود که برای بار اول در سال ۱۹۲۲ به استخدام دولت ایران در آمد.

دکتر میلسپو روز ۹ سپتامبر ۱۹۲۱ با «ماری هلن مک کانل» (Connell Mac Helen Mary) ازدواج کرده بود و موقعی که در ماموریت اولش در ایران به سر می‌برد از او صاحب پسری شد که او را «ابوت» (Abbott) نامید ولی به علت اینکه تولد او در شمیران صورت گرفت، (۱) میلسپو پسرش (۲) را به نام تجریش می‌خواند.

میلسپو اندکی پس از پایان دوره نخست خدمت خود در ایران در سال ۱۹۲۷ م، از طرف وزارت امور خارجه آمریکا به سمت مشاور کل امور مالی «هائیتی» (Haiti) منصوب گردید که درباره این ماموریت نیز کتابی با عنوان (American under, Haiti Control) و آمریکا به ۱۹۲۹ م سال پایان از وی یافت ادامه سال سه هائیتی در وی فعالیت (۳). آورد در تحریر رشته به (Control) فعالیت‌های دانشگاهی بازگشت و در سال ۱۹۳۰ به تدریس در دانشگاه «بروکلین» و همکاری با مؤسسه پژوهشی طرح‌های علوم اجتماعی واشنگتن پرداخت، تا آن که دوباره در فاصله سالهای ۱۹۴۳ تا ۱۹۴۵ به ایران آمد و ریاست کل دارایی ایران را به عهده

گرفت (۴) و همان طور که اشاره شد درباره ماموریت ثانوی خود در ایران همان کتاب آمریکایی‌ها در ایران را نوشت. و پس از بازگشت از ایران دوباره در همان شغل سابق در دانشگاه بروکلین مشغول به کار شد.

میلسپو پس از اتمام ماموریت دومش در کتاب آمریکایی‌ها در ایران هر نکته مثبتی را در کتاب اول درباره شماری از ایرانی‌ها، از جمله رضاشاه گفته بود، کم و بیش پس گرفت. عجیب آن است که میلسپو که آتش خشم خود را متوجه استبداد و خودکامگی رضاشاه کرده بود، خود اعتراف داد که نمی‌توانست در جامعه نسبتاً باز ایران تحت اشغال، پس از شهریور ۱۳۲۰ که جناح‌ها و گروه‌های مختلف فراوان بود، خوب کار کند. ماموریت دوم میلسپو در ایران از بهمن ۱۳۲۱ تا آذر ۱۳۲۴ شکست کامل بود.

دلایل شکست ماموریت دوم میلسپو متعدد است: عدم نیاز واقعی به مستشاری خارجی و آن هم با اختیار اجرایی بی‌اندازه، نخوت شخصی و که حضور متفقین در ایران به آن دامن می‌زند، سالمندی او، وجود فضای باز سیاسی که خلاف دوره اول ماموریت او، به روزنامه‌نگاران و نمایندگان مجلس اجازه داد به انتقادهای تند از او بپردازند. به طوری که وضع روحی وی دگرگون شده بود و نسبت به همه چیز در ایران بدبین شده بود.

میلسپو در سال ۱۹۴۹، بازنشسته شد و در پنج سال آخر زندگی رئیس شورای نویسندگان (سردبیری) روزنامه «کالا مازوگازت» (Kalamazoo Gazette) داشت عهده به را (۵).

دکتر میلسپو سرانجام پس از ۷۲ سال زندگی عصر روز ۲۴ سپتامبر ۱۹۵۵ م به علت سکته قلبی درگذشت، اما تا صبح روز بعد کسی از مرگ او مطلع نشد، زیرا میلسپو به تنهایی زندگی می‌کرد و پسرش در آن زمان در شهر نیویورک زندگی می‌کرد همسایگان میلسپو به دلیل پخش صدایی رادیو از اطاق او به صورت متوالی در طول شب، کنجکاو شده و در صدد کشف علت این موضوع بر آمدند که با جسد بی‌جان میلسپو سردبیر روزنامه شهرشان روبرو شدند.

جنازه دکتر میلسپو در زادگاهش (آگوستا) در ایالت میشیگان به خاک سپرده شد. (۶)

دکتر میلسپو در طول زندگی خود ده کتاب به رشته تحریر در آورد که به شرح ذیل است:

Party organization and Machinery in Michigan ۱۸۹۰] ۱۹۱۷

The American Task in Persia (۱۹۲۵)

Haiti , Under American Control (۱۹۳۱)

Public Welfare Organization (۱۹۳۵)

Local Democracy and Crime Control (۱۹۳۶)

Crime Control by The National Government (۱۹۳۶)

میلسپو در نظر سیاسیون ایران

نگاهی به اظهارنظرهای چند تن از کسانی که در دوران ماموریت‌های میلسپو در ایران مسئولیتی به عهده داشته‌اند، جالب است. در این رابطه عبدالله مستوفی در کتاب «شرح زندگانی من» چنین آورده است:

«... سر هم رفته خدمت این مستشارها برای کشور بی‌فایده نبود و برای بودجه ده بیست میلیون تومانی آن روزی ایران خوب بودند. خصوصاً قدرت دولت هم که در همه جا بسط پیدا کرده و مالیات‌ها را خوب وصول می‌کرد، کمک زیادی در نظم عمل و حسن شهرت آنها کرد و همین حسن شهرت سبب شد که برای دفعه دوم پس از شانزده هفده سال دکتر میلسپو را مجدداً برای اداره کردن مالیه طلبیدیم ولی این بار بودجه کشور بیست برابر سابق شد و سر به سیصد چهار صد میلیون تومان زده و کار به قدری شعبه پیدا کرده بود که اداره آن به شخص باهوش‌تر از میلسپو حاجت داشت. سن دکتر هم زیاد شده و نمی‌توانست به تمام کارها برسد، قدرت سردار سپه هم در کار نبود ... مجلس ما هم از این میلسپوی کم‌هوش و حواس‌توقع اعجاز داشت و بار او را با رجوع کارهای اقتصادی خارج از اندازه سنگین کرد. این بود که کار از خرک در رفت ... تا بالاخره همه تنگ آمدند و آقای دکتر را به خدا سپردند...» (۷)

و در جای دیگر می‌نویسد:

«...دانش میلسپو که دکتر اقتصاد بود چیزی نیست که قابل انکار باشد ولی فعالیت و هوش «شوستر» را نداشت، وی مردی متین و آرام و شاید قدری ضعیف‌النفس بود ...» (۸)

ابوالحسن ابتهاج که به عنوان رئیس بانک ملی ارتباطات فراوانی با وی داشته بر این باور است:

«... تنها موفقیتی که نصیب دکتر میلسپو گردید وصول مالیات‌های عقب افتاده از عده‌ای متنفذین ایران بود که این موفقیت هم به هیچ‌وجه مربوط به شخص میلسپو نبود بلکه در نتیجه قدرت رضاشاه بود که به واسطه به وجود آوردن حکومت مرکزی قوی قادر بود تصمیمات وزارت دارایی را بدون ملاحظه و با کمال شدت اجرا نماید...» (۹)

حاج میرزا یحیی دولت آبادی هم معتقد است:

«... میلسپو شخص فهمیده متینی است گرچه هوش و جربره سرشاری ندارد ...» (۱۰)

مخبرالسلطنه هدایت نیز درباره میلسپو می نویسد: «میلسپو یک دنده است و بد کله! ...» (۱۱)

پی نوشت ها:

۱- میلسپو، ماموریت آمریکایی ها در ایران، ترجمه حسین ابوترابیان، تهران، انتشارات پیام، ج اول ۲۵۳۶، ص ۲۰.

۲- پسر دکتر میلسپو در ماموریت دوم پدرش در ایران با او همراه بود و مخصوصاً در ایامی که میلسپو در بیمارستان بستری بود، اغلب کارهای اداری او را انجام می داد.

۳ - (Millsbaugh , Americans in Persia , Washington D.C, ۱۹۴۶,P.۶۷)

۴- Who Was Who in U.S.A

۵- نصرت الدوله و میلسپو (پایان ماموریت آمریکایی ها در ایران) به اهتمام دکتر ناصرالدین پروین، محمد رسول دریا گشت، تهران، انتشارات اساطیر، ج ۱، ۱۳۸۰، ص ۱۷ و ۱۸.

۶- ماموریت آمریکایی ها در ایران، ص ۲۱ و ۲۲ به نقل از روزنامه News Greek Battle مورخ ۲۶ سپتامبر ۱۹۵۵ منتشر شده است.

۷- مستوفی، عبدالله، شرح زندگانی من، ج ۳، ص ۵۳۳.

۸- همان، ص ۵۳۱

۱۰- دولت آبادی، یحیی، حیات یحیی، ج ۴، ص ۳۰۹.

۱۱- هدایت، مهدیقلی، خاطرات و خطرات، ص ۴۰۳.

ماهنامه الکترونیکی « دوران » شماره ۱، فروردین ۱۳۸۵

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۲۹۵۴۳/ایران-میلسپو>